

# STOPNIOWANIE WINY W PRAWIE KARNYM

Piotr Zakrzewski

---

---

---

MONOGRAFIE



Wolters Kluwer

# STOPNIOWANIE WINY W PRAWIE KARNYM

Piotr Zakrzewski

---

---

MONOGRAFIE

Zamów książkę w księgarni internetowej

**proinfo**.pl  
księgarnia internetowa

Publikacja dofinansowana przez Wydział Prawa i Administracji UJ

*Stan prawny na 15 czerwca 2016 r.*

Recenzent

*Prof. dr hab. Jacek Giezek*

Wydawca

*Monika Pawłowska*

Redaktor prowadzący

*Joanna Tchorek*

Opracowanie redakcyjne

*Joanna Ośka*

Łamanie

*Wolters Kluwer*

Ta książka jest wspólnym dziełem twórcy i wydawcy. Prosimy, byś przestrzegał przysługujących im praw. Książkę możesz udostępnić osobom bliskim lub osobiście znanym, ale nie publikuj jej w internecie. Jeśli cytujesz fragmenty, nie zmieniaj ich treści i koniecznie zaznacz, czyje to dzieło. A jeśli musisz skopiować część, rób to jedynie na użytek osobisty.

**prawolubni**  


SZANUJMY PRAWO I WŁASNOŚĆ  
Więcej na [www.legalnakultura.pl](http://www.legalnakultura.pl)  
POLSKA IZBA KSIĄŻKI

© Copyright by

Wolters Kluwer SA, 2016

ISBN 978-83-264-9079-8

ISSN 1897-4392

Dział Praw Autorskich

01-208 Warszawa, ul. Przyokopowa 33

tel. 22 535 82 19

e-mail: [ksiazki@wolterskluwer.pl](mailto:ksiazki@wolterskluwer.pl)

[www.wolterskluwer.pl](http://www.wolterskluwer.pl)

księgarnia internetowa [www.profinfo.pl](http://www.profinfo.pl)

Książkę tę dedykuję moim Rodzicom  
oraz mojej Promotor Pani prof. dr hab. Marii Szewczyk

---



# Spis treści

---

Wykaz skrótów / 11

Przedmowa / 13

Wprowadzenie / 15

## Rozdział I

### **Wprowadzenie do problematyki przestępstwa i winy / 19**

- I.1. Cele badawcze i podstawowe założenia teoretyczne pracy / 19
  - I.1.1. Nakreślenie problemu badawczego / 19
  - I.1.2. O metodach, nurtach i szkołach w prawie karnym / 23
  - I.1.3. Determinizm a pojęcie winy w prawie karnym / 26
  - I.1.4. Psychologiczne ujęcie wolności woli a pojęcie winy w prawie karnym / 30
  - I.1.5. Stopień wolności a ujęcie problemu przyczynowości w prawie karnym / 41
  - I.1.6. Metoda celowa jako sposób ustalenia wpływu poszczególnych czynników na stopień winy / 49
  - I.1.7. Podsumowanie / 51
- I.2. Założenia ogólne nauki o przestępstwie w ujęciu historycznym a szerokie rozumienie pojęcia winy w prawie karnym / 52
- I.3. Wina i normy postępowania a usprawiedliwienie prawa karania / 60
  - I.3.1. Normy postępowania / 60
  - I.3.2. Usprawiedliwienie prawa karania / 63
  - I.3.3. Wyznaczenie relacji zgodności treści norm postępowania z treścią zachowania / 64
  - I.3.4. Przypisanie naruszenia norm postępowania / 67
    - I.3.4.1. Pojęcie odpowiedzialności / 67

- I.3.4.2. Przewidywanie zachowań i ich następstw a normy postępowania / 69
- I.3.4.3. Socjalizacja jednostki / 74
- I.3.5. Zakres prawa karania / 76
- I.3.6. Cel karania / 84
- I.4. Miejsce prawa karnego materialnego w systemie prawa, jego funkcje a funkcje winy w strukturze przestępstwa / 86
- I.5. Wprowadzenie do problematyki winy w prawie karnym / 97
  - I.5.1. Teorie winy / 98
  - I.5.2. Stopień winy w ujęciu teorii psychologicznej / 98
  - I.5.3. Stopień winy w ujęciu teorii normatywnej – kompleksowej / 104
    - I.5.3.1. Elementy konstrukcyjne i założenia teoretyczne / 104
    - I.5.3.2. Stopniowalność winy i jej wyłączenie / 117
  - I.5.4. Stopień winy w ujęciu teorii normatywnej – czystej / 127
  - I.5.5. Relacyjne ujęcie winy a jej stopień / 159
  - I.5.6. Funkcjonalne ujęcie winy a jej stopień / 169

## Rozdział II

### **Wina a pozostałe przesłanki odpowiedzialności / 176**

- II.1. Struktura przestępstwa / 176
- II.2. Czyn a wina / 178
- II.3. Bezprawność a wina / 197
- II.4. Karalność a wina / 215
- II.5. Karygodność a wina / 237
- II.6. Wina a osoba niebezpieczna / 254

## Rozdział III

### **Ustalenie stopnia winy / 278**

- III.1. Przedmiot oceny przy ustalaniu stopnia winy / 278
- III.2. Sposób ustalania stopnia winy / 281
- III.3. Kryteria oceny przy ustalaniu stopnia winy / 284
- III.4. Perspektywa oceny przy ustalaniu przesłanek czynu, bezprawności i winy / 302

## Rozdział IV

**Ustalenie stopnia winy a szczegółowe przesłanki jej przypisania / 306**IV.1. Wiek sprawcy / **306**IV.2. Błąd / **320**IV.2.1. Błąd co do znamion / **339**IV.2.2. Błąd co do prawa / **346**IV.2.2.1. Funkcja błędu co do prawa w strukturze typu czynu zabronionego / **346**IV.2.2.2. Usprawiedliwienie błędu co do prawa i błąd co do obowiązku posiadania wiadomości o prawie / **367**IV.2.2.3. Błąd co do reguł postępowania z dobrem / **376**IV.2.3. Błąd co do okoliczności wyłączającej bezprawność / **383**IV.2.4. Błąd co do okoliczności wyłączającej winę a błąd co do okoliczności wyłączającej karalność / **399**IV.3. Niepoczytalność i poczytalność ograniczona / **405**IV.3.1. Tak zwana zawiniona niepoczytalność / **424**IV.4. Okoliczności wyłączające albo umniejszające winę a okoliczności wyłączające albo umniejszające karalność albo społeczną szkodliwość czynu / **439**IV.4.1. Stan wyższej konieczności wyłączający winę / **439**IV.4.2. Przekroczenie granic obrony koniecznej i stanu wyższej konieczności / **461**IV.4.3. Rozkaz / **475**IV.5. Ustalenie stopnia winy przy jednoczesnym wystąpieniu kilku przesłanek wyłączenia winy / **476**IV.6. Ustalenie stopnia winy w przypadku przyczynienia się wielu osób do przestępstwa / **482**IV.7. Ustalenie stopnia winy a problem zbiegu przepisów ustawy / **497**IV.8. Dyrektywy wyboru kary / **505**Podsumowanie / **519**Bibliografia / **535**





# Wykaz skrótów

---

## 1. Akty prawne

- k.c.** ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (tekst jedn.: Dz. U. z 2016 r. poz. 380 z późn. zm.)
- k.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553 z późn. zm.)
- k.k.s.** ustawa z dnia 10 września 1999 r. – Kodeks karny skarbowy (tekst jedn.: Dz. U. z 2013 r. poz. 186 z późn. zm.)
- k.k.w.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny wykonawczy (Dz. U. Nr 90, poz. 557 z późn. zm.)
- k.k. z 1932 r.** rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 11 lipca 1932 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 60, poz. 571 z późn. zm.)
- k.k. z 1969 r.** ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 13, poz. 94 z późn. zm.)
- Konstytucja RP** Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. Nr 78, poz. 483 z późn. zm.)
- k.p.k.** ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 89, poz. 555 z późn. zm.)
- k.p.k. z 1969 r.** ustawa z dnia 19 kwietnia 1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. Nr 13, poz. 96 z późn. zm.)

<b>k.r.o.</b>	ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 2082 z późn. zm.)
<b>u.p.n.</b>	ustawa z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich (tekst jedn.: Dz. U. z 2014 r. poz. 382 z późn. zm.)
<b>k.w.</b>	ustawa z dnia 20 maja 1971 r. – Kodeks wykroczeń (tekst jedn.: Dz. U. z 2015 r. poz. 1094 z późn. zm.)
<b>StGB</b>	Strafgesetzbuch

## 2. Czasopisma

<b>AUWr</b>	Acta Universitatis Wratislaviensis
<b>Czas. Pr. i E.</b>	Czasopismo Prawne i Ekonomiczne
<b>CPKiNP</b>	Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych
<b>GSP</b>	Gdańskie Studia Prawnicze
<b>Krak. Stud. Prawn.</b>	Krakowskie Studia Prawnicze
<b>KPP</b>	Kwartalnik Prawa Publicznego
<b>NP</b>	Nowe Prawo
<b>PiP</b>	Państwo i Prawo
<b>Prob. PK</b>	Problemy Prawa Karnego
<b>Przeg. PK</b>	Przegląd Prawa Karnego
<b>Przeg. Sąd.</b>	Przegląd Sądowy
<b>Prok. i Pr.</b>	Prokuratura i Prawo
<b>RPEiS</b>	Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny
<b>Spraw. Tow. Nauk. Warsz.</b>	Sprawozdania Towarzystwa Naukowego Warszawskiego
<b>Stud. Iur.</b>	Studia Iuridica
<b>Stud. Prawn.</b>	Studia Prawnicze
<b>WPP</b>	Wojskowy Przegląd Prawniczy
<b>ZNUJ</b>	Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Jagiellońskiego

# Przedmowa

---

Przedstawione czytelnikowi opracowanie stanowi rezultat połączenia mojego zamiłowania do teorii i historii rozwoju prawa karnego, czego konsekwencją stały się kilkuletnie szczegółowe badania literatury tematu poczynając od początku XIX wieku aż do opracowań najbardziej aktualnych oraz praktycznego spojrzenia na unormowania zawarte w kodeksie karnym, które wiązało się z wykonywaną w tym samym czasie pracą w charakterze asystenta sędziego w wydziale karnym, początkowo w sądzie rejonowym, a następnie w sądzie apelacyjnym. Wyrażam nadzieję, że włożony w przygotowanie opracowania wysiłek okaże się pomocny dla praktyków w ich codziennej pracy zawodowej, a teoretyków i dogmatyków zainspiruje do zajęcia się nauką o winie.

Z serca dziękuję moim rodzicom Danucie i Witoldowi, których wsparcie przyczyniło się do tego, że mogłem podjąć i ukończyć studia doktoranckie na Uniwersytecie Jagiellońskim oraz napisać rozprawę doktorską, będącą podstawą niniejszego opracowania.

Słowa podziękowania za opiekę naukową oraz za zwykłą ludzką życzliwość i wsparcie kieruję również w stronę mojej Promotor Pani prof. dr hab. Marii Szewczyk, której obecność w moim życiu nie ograniczyła się tylko do udzielania mi merytorycznej pomocy przy analizie poszczególnych zagadnień związanych z tematem dysertacji, ale której postawa życiowa i poglądy wzbogaciły mnie jako człowieka.

Dziękuję również recenzentom mojej pracy doktorskiej, Panu Profesorowi Jarosławowi Majewskiemu z Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego

w Warszawie oraz Panu Profesorowi Włodzimierzowi Wróblowi z Uniwersytetu Jagiellońskiego za czas poświęcony na przygotowanie recenzji oraz wnikliwe uwagi krytyczne, które stały się podstawą dla doprecyzowania oraz bardziej przejrzystego przedstawienia wielu zagadnień omówionych w niniejszym opracowaniu.

Podstawę publikacji stanowi wyróżniona uchwałą Rady Wydziału Prawa i Administracji rozprawa doktorska, którą obroniłem w dniu 29 czerwca 2015 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie. Przygotowując rozprawę do druku, dokonałem w niej wielu zmian w oparciu o wskazówki i spostrzeżenia zawarte w recenzji wydawniczej przygotowanej przez Pana Profesora Jacka Giezka z Uniwersytetu Wrocławskiego, któremu za czas poświęcony na jej przygotowanie oraz za zawarte w niej uwagi krytyczne bardzo serdecznie dziękuję.

Kraków 2016

*Piotr Zakrzewski*

# Wprowadzenie

---

*„Każde prawo nosi w sobie piętno tych czasów, w których powstaje” – Romuald Hube (Ogólne zasady nauki prawa karnego, Warszawa 1830, s. 219)*

Praca niniejsza dotyczy właściwie problematyki nieunormowanej w ustawie karnej, co stanowiło jedną z tych trudności, z którymi przyszło się zmierzyć jej autorowi. Drugą z nich stanowił dostatek materiału badawczego dotyczącego winy, w którym to, zdawałoby się, obszernym materiale odnalezienie poglądów dotyczących jej stopniowania łączyć się musiało często z koniecznością wyciągania konsekwencji płynących z przyjętych przez poszczególnych autorów poglądów na temat samej instytucji winy, nie zaś z prostym ich zrekonstruowaniem.

Jak słusznie zaznaczył przeszło trzydzieści lat temu A. Zoll, „jeżeli się zmieni stanowisko dotyczące winy, to muszą być jednocześnie zrewidowane poglądy dotyczące w ogóle przestępstwa”<sup>1</sup>. W mojej ocenie aktualność zachował także pogląd autora, iż „takiej rewizji poglądów na naukę o przestępstwie z punktu widzenia normatywnej teorii winy jeszcze u nas nie przeprowadzono”<sup>2</sup>. Zaznaczyć należy, że praca niniejsza nie aspiruje do tej roli. Ujmując rzecz obrazowo, żaden lekarz nie sporządza recepty bez właściwej diagnozy. W zakresie spójności prezentowanych w literaturze poglądów dotyczących struktury przestępstwa oraz jej poszczególnych elementów diagnoza jest poważna. Pacjent wprawdzie jeszcze nie umarł, ale toczy go przewlekła

---

<sup>1</sup> A. Zoll, *O wartościowaniu czynu w prawie karnym (Uwagi na marginesie artykułu prof. I. Andrejewa o pojęciu winy)*, PiP 1983, z. 4, s. 109.

<sup>2</sup> A. Zoll, *O wartościowaniu...*, s. 109.

choroba, której przyczyną, jak się wydaje, jest brak spójności w zakresie używanych przez poszczególnych autorów pojęć, co właściwie uniemożliwia klarowne systemowe ujęcie struktury przestępstwa. Mam na uwadze to, że żadna z zawartych w tej pracy uwag krytycznych nie uchroni się od dalszej krytyki, a żadne z zaproponowanych rozwiązań nie będzie rozwiązaniem idealnym, o którym można by powiedzieć, że stanowi ostateczne rozwiązanie problemu. Wyrażam jednak przekonanie, że przeprowadzona z użyciem logiki formalnej – logiki pozycyjnej analiza obroni się przed zarzutem braku spójności, zaś wyprowadzone z niej wnioski okażą się adekwatne do poczynionych założeń. Przyjąłem metodę unikania krytyki odmiennych od przyjętych w niniejszej pracy poglądów tylko z tego powodu, że poszczególni autorzy prezentują odmienne od przyjętego w niniejszej pracy spojrzenia na przestępstwo, gdyż mojemu spojrzeniu bliżej do nurtu socjologicznego w nauce o przestępstwie niż do założeń szkoły klasycznej czy neoklasycznej. Stoję ponadto na stanowisku, że większą wartość w kontekście wzajemnego zrozumienia pomiędzy poszczególnymi autorami należy przypisać zrekonstruowaniu odmienności w spojrzeniu na poszczególne instytucje za pomocą jednolitej nomenklatury i pokazaniu, że stanowią one tylko jedno z możliwych rozwiązań danego problemu. Ocenę, które z rozwiązań jest lepsze, należy pozostawić w prawnemu czytelnikowi.

Praca została podzielona na cztery rozdziały, które dzielą się na podrozdziały. Pierwsze dwa rozdziały mają charakter częściowo sprawozdawczy, a częściowo krytyczny. W rozdziale pierwszym poczyniłem założenia teoretyczne i metodologiczne, określiłem przyjętą w pracy nomenklaturę, zrekonstruowałem dotychczas przyjmowane modele przypisania i stopniowania winy w prawie karnym materialnym, zaś w rozdziale drugim uwypukliłem różnice zachodzące pomiędzy poszczególnymi przesłankami odpowiedzialności a winą. W rozdziale trzecim zbudowałem model przypisania i stopniowania winy, zaś w rozdziale czwartym, który ma charakter najbardziej dogmatyczny, wskazałem na konsekwencje płynące z przyjętego przeze mnie modelu dla rozwiązań ustawowych, w tym dla poszczególnych przesłanek przypisania winy.

Efektom przeprowadzonych przeze mnie badań jest model przypisania winy, w ramach którego zwracam uwagę na potrzebę przeprowadzenia podziału okoliczności składających się na charakterystykę podmiotu ocenianego

(personalnych, podmiotowych) oraz okoliczności, w jakich on się znalazł w momencie realizacji znamion czynu zabronionego (pozapersonalnych, przedmiotowych), oraz na charakterystykę podmiotu oceniającego i perspektywę, z jakiej ten podmiot powinien dokonywać oceny przesłanek. Wskazane elementy były dotychczas w literaturze pomijane<sup>3</sup>. Swoistą nowość stanowi odmienne niż dotąd zaszeregowanie poszczególnych przesłanek przypisania i stopniowania winy. Dotychczas budowano katalog tych przesłanek w ten sposób, iż z wystąpieniem enumeratywnie opisanych okoliczności łączono określone skutki prawne dla podmiotu poddawanego ocenie, co rodziło spory o to, czy katalog ten ma charakter otwarty czy też zamknięty. Ponadto trudność stwarzała konieczność zakwalifikowania okoliczności podobnej lub atypowej względem już wcześniej opisanych. Nie posługiwano się pojęciem klasy. Konsekwencją przyjętego w niniejszej pracy modelu jest określenie katalogu przesłanek przypisania i stopniowania winy w sposób metodologiczny. Odwołując się do charakterystyki poszczególnych okoliczności wyłączających odpowiedzialność karną, w tym do zachodzących pomiędzy nimi różnic i podobieństw, wskazałem nowy sposób ich klasyfikacji. Wskazałem również odmienny niż dotąd przyjmowany w literaturze przedmiot oceny przy ustalaniu stopnia winy. Rozważania teoretyczne przenieśliem następnie na grunt obecnie obowiązujących przepisów kodeksu karnego, proponując jednocześnie odmienną interpretację niektórych z nich.

---

<sup>3</sup> Na charakterystykę podmiotu oceniającego w kontekście ustalenia strony podmiotowej czynu zabronionego zwrócił uwagę J. Giezek, *Świadomość sprawcy czynu zabronionego*, Warszawa 2013, s. 144 i n.





## Rozdział I

---

### Wprowadzenie do problematyki przestępstwa i winy

#### I.1. Cele badawcze i podstawowe założenia teoretyczne pracy

##### I.1.1. Nakreślenie problemu badawczego

W obecnie obowiązującym kodeksie karnym brak jest unormowania takiego jak art. 115 § 2 k.k., odnoszącego się do stopnia winy. Wydaje się, że pozostawienie tego typu zagadnienia wyłącznie doktrynie i orzecznictwu nie było dobrym posunięciem ze strony projektodawców. Wskazana luka w ustawie karnej zmusza organy stosujące prawo do naruszania konstytucyjnej zasady trójpodziału władzy. Ponadto prawo karne nie jest w stanie spełnić oczekiwań w zakresie funkcji gwarancyjnej. Brak odpowiedniego unormowania uwidacznia się najsilniej w treści uzasadnień sądowych, w których najczęściej fragment dotyczący winy stanowi stale przeklepany wzorzec, z którego, pomimo wskazania stopnia winy, nie sposób wywieść, na jakich przesłankach owa wartość została oparta. W istocie więc kontrola instancyjna wyroku w tym zakresie ogranicza się do weryfikacji, czy sąd wydający orzeczenie w pierwszej instancji nie pominął w uzasadnieniu rozważań na temat winy, nie zaś, co wydaje się zabiegiem pożądanym, czy rozważania te prawidłowo przeprowadził i uargumentował. Nikogo nie może jednak dziwić taki stan rzeczy, skoro brak jest ustawowego wzorca stopniowania winy. W praktyce nie dowodzi się przeciez tego, czego nie ma w ustawie, a co za tym idzie, brak jest także możliwości postawienia zarzutu w środku odwoławczym w zakresie błędnego ustalenia stopnia winy sprawcy. Jak słusznie wskazuje T. Kaczmarek, „na tle przyjętych w kodeksie rozwiązań nietrudno bowiem wykazać, że o podmiotowej odpowiedzialności (lub o jej braku) raz decydować mogą kryteria właściwe dla teorii normatyw-

nych kompleksowych, kiedy indziej tylko dla «czystej» teorii normatywnej, a w niektórych wypadkach wyłącznie potrzeby prewencyjne karania charakterystyczne dla funkcjonalnej koncepcji winy<sup>4</sup>. Autor słusznie konkluduje, że „w sytuacji gdy ten sam kodeks używa nazwy winy w różnych znaczeniach, powstać może od razu obawa, iż w ten sposób wystawiona zostaje na szwank zasada równości wobec prawa, nie mówiąc już o osłabieniu jego funkcji gwarancyjnych<sup>5</sup>. Nie sposób nie zgodzić się również z tą uwagą T. Kaczmarka, iż „wahania ustawodawcy w określaniu, co przez winę należy rozumieć, sprawią, że na tle różnych a możliwych koncepcji winy nie do końca jasne okazać się mogą dla praktyki także okoliczności, które mają i mogą kształtować różny stopień zawinienia<sup>6</sup>”.

Niniejsza praca w moim zamierzeniu ma stanowić prezentację propozycji w kwestii sposobu wyznaczenia przesłanek usprawiedliwiających zawinienie. Mogłoby się wydawać, że podjęcie tak zakreślonego tematu wymusza w gruncie rzeczy wybór definicji winy i uzasadnienie dokonanego wyboru. Analiza literatury tematu wskazuje jednak, że kontynuowanie sporów odnośnie do definicji winy przeradza się często w polemikę o słowa i nie pozwala na poczynienie ustaleń praktycznych. Zresztą, co już zostało uprzednio zaznaczone, rekonstrukcja pojęcia winy na gruncie obecnie obowiązującego kodeksu pozwala postawić wniosek o niekonsekwencji ustawodawcy w tym względzie. Najdobitniej uwidacznia to lektura art. 9 § 2 k.k. i nieustający spór doktryny o definicję użytego tam słowa „mógł”; lektura art. 26 § 2 k.k., którego przesłankom bliżej do teorii kompleksowej niż do teorii normatywnej czystej, oraz lektura art. 31 § 3 k.k., przez który przemawia teoria funkcjonalna winy. Jednocześnie wydaje się, że wobec sporów teoretycznych o istotę winy deklaracja ustawodawcy w tym zakresie nie jest ani możliwa, ani nawet potrzebna. Taki stan rzeczy ma jednak tę konsekwencję, iż wymaga oddzielenia pojęcia winy od pozostałych elementów struktury przestępstwa. Dokonanie wskazanego zabiegu stanowi jednocześnie zakreślenie pola badawczego oraz jedną z podstaw uszeregowania poszczególnych przesłanek

---

<sup>4</sup> T. Kaczmarek, *Spory wokół pojęcia winy w prawie karnym* (w:) *W kręgu teorii i praktyki prawa karnego. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Wąska*, red. L. Leszczyński, E. Skrętowicz, Z. Hołda, Lublin 2005, s. 195; zob. także A. Zoll, *Kwalifikacja prawna czynu i wina niepoczytalnego sprawcy* (w:) *Okoliczności wyłączające winę*, red. J. Majewski, Toruń 2010, s. 18.

<sup>5</sup> T. Kaczmarek, *Spory wokół pojęcia winy...*, s. 195.

<sup>6</sup> T. Kaczmarek, *Spory wokół pojęcia winy...*, s. 196.

wyluczających lub umniejszających odpowiedzialność karną. Znamienne jest to, że te same przesłanki często stanowią także legitymację do wymierzenia kary.

Zarówno praktyk, jak i teoretyk prawa z pewnością będą mieli odmienne oczekiwania wobec niniejszego opracowania, z jednej strony powinno ono przecież dążyć do rozwiązania wielu, jak się wydaje, problemów dogmatycznych związanych z zawinieniem oraz w sposób praktyczny pokazać, jak dowodzić i argumentować za przyjęciem określonego stopnia zawinienia, a co za tym idzie, jak należycie umotywować rodzaj i dolegliwość kary, z drugiej zaś powinno ono odrywać się od prawa obowiązującego, gdyż tylko wówczas możliwa jest krytyczna analiza tegoż prawa. Rozważania teoretyczne o prawie obowiązującym, w odróżnieniu od rozważań dogmatycznych, nie koncentrują się na kształcie instytucji prawnych nadanym im przez określony system prawny, lecz przy wykorzystaniu warsztatu metodologicznego wskazują na możliwe kształty tychże instytucji (badania podstawowe) oraz proponują włączenie instytucji o uzyskanym w wyniku analiz kształcie do obowiązującego systemu prawnego za pomocą odmiennej niż dotąd interpretacji przepisów obowiązujących lub za pomocą uwag *de lege ferenda* (badania aplikacyjne). Praca prawnicza nie może się obyć bez kredo, czy traktuje o prawie obowiązującym czy też jej celem jest poszukiwanie idei słusznego prawa, co wymusza przyjęcie wypracowanej przez autora bądź przejętej za swoją definicji prawa jako takiego<sup>7</sup>. L. Petrażycki przyjmował, że nie można mówić o prawie bez określenia, czym ono jest. Z racji tego, że wina ma ze swej natury niezwykle bliskie konotacje z moralnością, nie sposób kontynuować rozważań w kwestii pojęcia winy także bez rozgraniczenia pojęć prawa i moralności, a co za tym idzie, bez wskazania na winę moralną i winę prawną. Już teraz, niejako wyprzedzając tok wywodu, można poczynić stwierdzenie, że oba rodzaje winy nie są wbrew pozorom od siebie odległe. Ewolucja prawnego aspektu winy dąży wręcz do tego, aby zbliżyć się do aspektu moralnego, przy czym zaznaczyć należy, że z zachowaniem odmienności, jakie zwykle się przypisywać tym dwóm rozłącznym systemom normatywnym. Pamiętać należy, że czym innym jest teoretyczne ujmowanie

<sup>7</sup> O rozróżnieniu pojęcia prawa i pojęcia prawa obowiązującego – zob. J. Lande, *Norma a zjawisko prawne*, Czas. Pr. i E. 1925, t. XXIII, s. 336–348; J. Lande, *Sprawa teorii prawa*, Głos Prawa 1933, nr 7–11, za: J. Lande, *Studia z filozofii prawa*, oprac. K. Opalek, wstęp J. Wróblewski, Warszawa 1959, s. 653–668.

**Piotr Zakrzewski** – doktor nauk prawnych; asystent w Katedrze Prawa Karnego Uniwersytetu Jagiellońskiego; wykładowca w Szkole Prawa Polskiego na Ukrainie na uniwersytetach we Lwowie i w Tarnopolu; asystent sędziego w Sądzie Apelacyjnym w Krakowie; zajmuje się teorią i dogmatyką prawa karnego oraz logiką i teorią argumentacji prawniczej; autor wielu publikacji naukowych z zakresu prawa karnego.

Monografia jest pierwszą od czasu wejścia w życie kodeksu karnego z 1997 r. publikacją poświęconą problematyce winy, a więc kluczowemu zagadnieniu z punktu widzenia odpowiedzialności karnej oraz pierwszym tego typu opracowaniem w Polsce, w którym zostały przedstawione teoretyczne i praktyczne konsekwencje ujmowania winy zgodnie z założeniami nauki normatywnej czystej.

Książka zawiera omówienie m.in.:

- modelu przypisania winy, który powinien być stosowany w praktyce wymiaru sprawiedliwości,
- zbiegu przesłanek wyłączających winę,
- wpływu przyczynienia się osób trzecich do stopnia winy sprawcy,
- ustalenia winy przy zbiegu przepisów ustawy oraz dyrektyw wyboru kary.

Opracowanie ze względu na wiele podanych w nim przykładów oraz praktyczne wskazówki dotyczące stosowania przepisów odnoszących się do problematyki zawinienia zainteresuje nie tylko przedstawicieli nauki prawa karnego, lecz przede wszystkim prawników praktyków: sędziów, prokuratorów, adwokatów, radców prawnych, a aplikantom tych zawodów: oraz studentom pomoże lepiej przygotować się do egzaminów z prawa karnego.



9 788326 490798 W01P01

ISSN 1897-4392  
ISBN 978-83-264-9079-8



9 788326 490798

#### **ZAMÓWIENIA:**

INFOLINIA 801 04 45 45, FAX 22 535 80 01

ZAMOWIENIA@WOLTERSKLUWER.PL

WWW.PROFINFO.PL

CENA 129 ZŁ (W TYM 5% VAT)